

ла в окремому розділі, присвяченому правам, свободам і обов'язкам громадян, стандартний для європейських країн комплекс громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав. Дана Конституція вже більш широко, ніж попередні, регулювала статус особистості. Громадянину і особистості були присвячені низка положень преамбули, другий розділ «Государство и личность». Конституція закріпила широке коло прав, свобод і обов'язків громадян, тим самим підкреслюючи важливу роль особистості при вирішенні питань державного будівництва та в діяльності державних органів (право вносити до державних органів та громадських організацій пропозиції щодо покращення їх діяльності, критикувати недоліки в роботі та ін.). Нам представляється, що Конституція СРСР 1977 року відіграла в певному сенсі позитивну роль у формуванні інституту політичних прав і свобод громадян. У цей період істотні зміни отримала теорія прав людини в цілому. Однак, не дивлячись на серйозні трансформації в теорії права радянського законодавства, права і свободи громадян у СРСР мали декларативний характер; гостро назрівала проблема забезпечення цих прав, питання про зміну політичної ідеології партійної еліти, яка вже не відповідала духу часу та стримувала соціально-політичний розвиток держави і суспільства. Поки у важелів управління знаходилась Комуністична Партія Радянського Союзу, панувала заборона на існування інших партій, на вільне та

відкрите обговорення ідей прав людини, що виражають інтереси громадян.

Таким чином, Радянські Конституції ліквідували існуючі в дореволюційних слов'янських державах національно-релігійні та інші привілеї та обмеження і затвердили переваги людини праці. Перші Радянські Конституції встановили політичні права трудящих. У Конституціях, прийнятих наприкінці 30-х років, ці обмеження формально були усунені, але припущення про можливість дійсного розповсюдження Конституції на всіх громадян та забезпечення їх реальними гарантіями значною мірою виявились утопічними. Безумовно, з середини 20-років політика оживлення роботи Рад призвела до більш широкого використання політичних прав, у той же час були закладені основи державної цензури. Також у радянський період закріплена і норма про партію як керівне ядро державних і громадських організацій, яка, по суті, ліквідувала можливість політичної свободи. Так, протягом всієї радянської історії існували дві тенденції стосовно політичних прав людини й громадянина. З одного боку, проявились позитивні імпульси, які були характерні для періоду нової економічної політики, що, до речі, є одним з яскравих виражень цієї тенденції. З іншого боку, бюрократична адміністративно-командна система, яка почала складатися наприкінці 20-х – початку 30-х років XX століття, призвела до масових порушень політичних прав громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ:

1. Лукашева Е.А. Права человека и культура/Конституция СССР и правовое положение личности: [текст] / Елена Лукашева. – М.: Юрид. лит., 1979. – 243, [1] с. : портр. (Individual).
2. Фарбер Е.И. Конституционное обеспечение прав советского человека / Конституция СССР и правовое положение личности / Фарбер Е.И.: [текст]. – М.: Наука, 1979. – 286 с. (Учебник по правам человека). – Библиогр.: с. 178-187.
3. Утяшев М.М. Права человека в современной России: учебник по правам человека / М. Утяшев, Л. Утяшева. – Уфа, 2003 – 340, [1] с.: ил., портр. – Библиотека юридического факультета, вып. 2.) – Библиогр. в конце разд. и в тексте.
4. Рудинский Ф.М. Наука прав человека и проблемы конституционного права: [текст] / Фёдор Рудинский. – М.: Прогресс, 2006. – 287, [1] с.: портр. – (Права человека; т. 1)
5. Лукашева Е. Права человека: [учебник] Елена Лукашева. – М.: Юрид. лит., 2008. – 364, [1] с.
6. Кабанов А.Б. Фрейдистская версия происхождения и эволюция государственно-правовых институтов / Александр Гранчук // Государство и право. – 2002. – № 6. – С. 91-96.
7. Политология: [курс лекций / под ред. М. Марченко [Текст]. – М.: Издательство МГУ, 1993. – 308, [1] с.
8. Лукашева Е.А. Правовой статус человека и гражданина: [учебное пособие по правам человека / под ред. Е. Лукашевой]. – М.: Юрид. лит., 1999. – 386, [1] с.
9. Азаров А. Права человека [учебн.-метод. пособ.] / Алексей Азаров. – М.: Наука, 1995. – 356, [1] с.
10. Снетков В.Правовое обеспечение реализации свободы слова: [текст] / В. Снетков. – С-П.б, 1998. – 215, [1] с.
11. Глухарёва Л.И. Права человека в современном мире (социально-философские основы и государственно-правовое регулирование): [текст] / Глухарёва Л. – М.: Юрид. лит., 2003. – 347, [1] с.
12. Радищев А.Н. Избранные философские сочинения: [текст] / Александр Радищев. – М.: Юрид. лит., 1949. – 427, [1] с.
13. Чернышевский Н.Г. Избранные философские сочинения. Т.3. [текст] / Николай Чернышевский. – М.: Наука, 1951. – 562, [1] с.
14. Локк Д. Два трактата о правлении: [текст] / Джон Локк. Сочинения в 3-т. – М.: Мысль, 1988. – Т.3. – 470, [1] с.
15. Научные работы известных людей [Электронный ресурс] : <http://www.w.znamenit.com/Istoria/Dgefferson.html> – С. 1.
16. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс; Сочинения. Издание второе: [текст]. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1955. – Т.1. – 599, [1] с.
17. Ленин В.И. VII Всероссийский съезд Советов. Заключительное слово по докладу ВЦИК и Совнаркомв. Полн. Собр. Соч. Краткий газетный отчёт от 6 декабря 1919 г.: [текст] / Владимир Ленин. // – Т. 39. – М.: Наука, 1980. – 645, [1] с.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МІЛІЦІЮ»: ВНЕСОК КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

LAW OF UKRAINE «ABOUT MILITIA»: THE CONTRIBUTION OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE TO ITS BETTERMENT

Зозуля І.В.,

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права

Навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ

Виконано аналіз рішень Конституційного Суду України щодо визнання неконституційними, конституційними та надання офіційних тлумачень окремих норм Закону України «Про міліцію».

Ключові слова: законодавство, міліція, Конституційний Суд України, удосконалення.

Выполнен анализ решений Конституционного Суда Украины о признании неконституционными, конституционными и предоставления официальных толкований отдельных норм Закона Украины «О милиции».

Ключевые слова: законодательство, милиция, Конституционный Суд Украины, усовершенствование.

The assaying of solutions of the Constitutional Court of Ukraine about acknowledgement unconstitutional, constitutional and provisions of official expounding of separate norms of the Law of Ukraine «About militia» is made.

Key words: legislation, militia, the Constitutional Court of Ukraine, better-ment.

Як відомо, чинний Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ [1] поряд з Конституцією України є базовим нормативно-правовим актом, що визначає правові засади діяльності міліції України. Разом із тим з моменту прийняття означений Закон було піддано численним змінам та доповненням, що, на думку законодавця, суттєво удосконалювали окремі його положення, приводячи їх у відповідність до чинних на той час суспільних відносин.

Тим не менш, деякі з таких законодавчих новацій Конституційним Судом України (а взагалі, стосовно Закону [1] нараховується 5 його рішень [2]) були визнані неконституційними, частина – конституційними, а частині надані офіційні тлумачення. Оскільки науковці у сукупності всього обсягу рішень Конституційного Суду України щодо норм Закону України «Про міліцію» спеціально не досліджували особливостей визнання їх неконституційними, і як наслідок – щодо діяльності міліції тимчасових недосконалих змін і доповнень, а Верховна Рада України продовжує його «удосконалювати» прийняттям нових змін і доповнень, актуальним є поглиблене дослідження вказаних рішень. У тому числі й таких, що потребували в подальшому офіційного тлумачення або визнання конституційними. Це, на нашу думку, дозволить законодавцю запобігти появі такого роду непорозумінь і порушень Конституції України або потреби у наданні додаткового підтвердження конституційності норм Закону «Про міліцію» та уникнути прийняття, а потім і подальшого скасування тих чи інших, як з'ясовується, тимчасових норм Закону.

На жаль, таке становище із Законом України «Про міліцію» не є якимсь виключенням у законотворчій практиці. М.І. Козюбра, взагалі, з цього приводу зазначає, що «особливу тривогу викликає зростання кількості законів, що суперечать Конституції України за своїм змістом. За підрахунками спеціалістів, із загальної кількості законів, ухвалених Верховною Радою протягом 1997–2009 рр., кожний 18-й закон або його окремі положення визнані Конституційним Судом України неконституційними... Законодавча практика останніх трьох років свідчить, що тенденція до зростання кількості неконституційних законів чи окремих їх положень поглиблюється» [3]. Тому метою статті є дослідження рішень Конституційного Суду України стосовно надання тлумачення та визнання неконституційними або конституційними окремих положень Закону України «Про міліцію».

До речі, вже згаданий М.І. Козюбра дещо розкриває підґрунтя такого стану речей: «у масиві законів більше половини – це закони про внесення змін до раніше прийнятих законів. Не виникає сумніву в тому, що такого роду закони в умовах сучасного динамічного життя є неминучими. Проте насторожує їх кількість. Якщо до цього додати, що в деякі закони за час їх дії зміни вносилися понад сто разів, то висновки напрошуються самі собою. Законопроектувальникам і законодавчій діяльності Верховної Ради бракує прогнозованості, професіоналізму, кваліфікованої й незалежної експертизи законопроектів. Проте не тільки. Ухвалені закони часто є результатом не стільки кропіткої, професійної роботи, скільки впливу неконтрольованих (у тому числі законом) лобістських груп, політичної, бізнесової чи іншої корпоративної доцільності, підкилимових домовленостей і брутальних торгів. Жодна, навіть найпрофесійніша експертиза на заваді такому стану речей стати не може» [3].

При цьому, наприклад, певні пропозиції Н.А. Пелих із проблем дослідження конституційних засад діяльності міліції України також грішать сміливими новаціями не тільки зі «створення нових гілок влади: президентської, контрольно-наглядової, правоохоронної» та надання міліції статусу «самостійного правоохоронного органу суверенної, демократичної та соціальної держави», а не органу виконавчої влади, як у ст.1 Закону [1], але й сумнівного «відповідного розширення змісту ст. 6 Конституції України» [4, с. 5-6]. І навпаки, цілком слушно, на нашу думку, є пропозиція Е.В. Кулаги «в Законі України «Про міліцію» закріпити принцип верховенства права, оскільки, навіть якщо закон відповідатиме вимогам права, у його рамках працівникам органів внутрішніх справ можна вирішувати різні питання суто формально, а необхідно так, щоб повною мірою забезпечити ефективність правових норм у відповідності з демократичними принципами справедливості...» [5, с. 40].

Саме тому на заваді виникненню законодавчих помилок стоїть Конституційний Суд України. Згідно зі ст. 147 Конституції України він є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні і до його повноважень серед інших належить вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів Верховної Ради України та офіційне тлумачення Конституції України та законів України (ст.150) [6].

Треба зазначити, що стосовно Закону України «Про міліцію» перше таке рішення Конституційного Суду України було прийняте 03.06.1999 р. за № 5-пн/99 [7] щодо офіційного тлумачення терміну «член сім'ї», що вживається в частинах четвертій та п'ятій статті 22 цього Закону.

Підставою для розгляду справи була практична необхідність у з'ясуванні або роз'ясненні, наданні офіційної інтерпретації термінів: «член сім'ї» працівника міліції, який, як позначено частиною п'ятою статті 22 Закону України «Про міліцію», проживає разом із працівником міліції, та аналогічні роз'яснення стосовно військовослужбовців та особового складу державної пожежної охорони, що не є предметом цього дослідження.

Це пов'язано з тим, що законодавець Законами України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ та «Про міліцію» [1] встановив певні успішні відносини, наділивши суб'єктів цих відносин певними правами, але не визначивши коло таких суб'єктів. Поняття «член сім'ї», у тому числі «член сім'ї», який перебуває на утриманні суб'єкта права на пільги чи проживає з ним, у контексті цих законів залишалося не визначеним. Конституційний Суд України встановив, що узагальнюючі норми-дефініції щодо понять «член сім'ї» та «утриманство» відсутні в Конституції України та чинних нормативних актах різних галузей законодавства (у тому числі 24 законах України, якими встановлюються пільги на оплату житлово-комунальних послуг, і ще близько 40 законах України, в яких вживаються терміни, що підлягають офіційному тлумаченню, низці міжнародних угод, ратифікованих Україною) [8].

Характерним є те, що одним із позивачів по справі було Міністерство фінансів України, яке, на нашу думку, виявило занадто упереджене бажання економії певних коштів на законодавчо визначених соціальних виплатах означеним працівникам. З цього приводу Конституційний

Суд України в пункті 1 резолютивної частини рішення [7] так роз'яснив ці важливі поняття: «До кола членів сім'ї військовослужбовця, працівника міліції, особового складу державної пожежної охорони належать його (її) дружина (чоловік), їх діти і батьки. Щодо них ознака (вимога) ведення спільного господарства з суб'єктом права на пільги в оплаті користування житлом і комунальними послугами застосовується лише у передбачених законом випадках. Діти є членами сім'ї незалежно від того, чи є це діти будь-кого з подружжя, спільні або усиновлені, народжені у шлюбі або позашлюбні. Членами сім'ї військовослужбовця, працівника міліції, особового складу державної пожежної охорони можуть бути визнані й інші особи за умов постійного проживання разом з суб'єктом права на пільги і ведення з ним спільного господарства, тобто не лише його (її) близькі родичі (рідні брати, сестри, онуки, дід, баба), але й інші родичі або особи, які не перебувають з військовослужбовцем, працівником міліції, особового складу державної пожежної охорони у безпосередніх родинних зв'язках (неповнорідні брати, сестри; зять, невістка; вітчим, мачуха; опікуни, піклувальники, пасинки, падчерики та інші)».

Цим рішенням Конституційного Суду України було поставлено крапку не тільки в численних судових позовах працівників міліції до фінансових підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, але й у застосуванні норм Кримінального кодексу України, у статтях 115, 122, 126, 189, 206, 377, 378, 379, 380, 386, 398, 399, 400 та ін. якого вжиті поняття «близькі родичі», «близькі особи», «члени сім'ї» [9] тощо. Слід зазначити, що означена проблема отримала свій подальший загальносуспільний розвиток у роботах В. Ватраса щодо особливостей суб'єктного складу подружніх і прирівняних до них правовідносин [10], А. Хворостянкіної щодо законодавчих дефініцій у правовій теорії та практиці європейських держав [11] та ін.

Наступне рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Міністерства внутрішніх справ України і Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини сьомої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа щодо права на пільги) у справі № 1-16/99 було прийняте вже 06.07.1999 р. за № 8-рп/99 [12].

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 93 Закону України «Про Конституційний Суд України» була практична необхідність в офіційній інтерпретації положення «за працівниками міліції, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років, зберігається право на пільги за цим Законом» (частина шоста статті 22 Закону України «Про міліцію») тощо. З цього Конституційний Суд України у своєму рішенні [12] зазначив, що «служба в міліції, державній пожежній охороні передбачає ряд специфічних вимог, які дістали своє відображення у законодавстві. Норми, що регулюють суспільні відносини у цих сферах, враховують екстремальні умови праці, пов'язані з постійним ризиком для життя і здоров'я, жорсткі вимоги до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей. Це повинно компенсуватись наявністю підвищених гарантій соціальної захищеності, тобто комплексу організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту саме цієї категорії громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення. Частина п'ята статті 17 Конституції України покладає на державу обов'язки щодо соціального захисту не тільки таких громадян, а й членів їхніх сімей». Тому рішенням Конституційного Суду України встановлено, що члени сімей працівників міліції, осіб рядового та начальницького складу державної пожежної охорони, звільнені зі служби за віком, через хворобу або за вислугою років, як і самі суб'єкти права на житлово-

комунальні пільги, отримують відповідні пільги щодо оплати житлової площі, комунальних послуг, а також палива.

Треба зазначити, що в цілому два останні рішення Конституційного Суду України мали велике значення для підтримки статусу та належних умов праці працівників міліції за соціально-економічними підставами.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа № 1-28/2008 щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) від 22.05.2008 р. № 10-рп/2008 [13].

Значення цього рішення Конституційного Суду України для діяльності органів внутрішніх справ полягало у виключенні абзацу другого підпункту 2 пункту 68 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 08.12.2007 р. № 107-VI [14]. Так, цим Законом: ч.4 ст.22 Закону України «Про міліцію» доповнювалася словами «в межах норм, встановлених законодавством»; після ч.5 доповнювалася новою частиною 6 зі змістом «Пільги на безплатне забезпечення житлом з опаленням і освітленням за встановленими нормами працівникам міліції, які живуть і працюють у сільській місцевості та в селищах міського типу, а також пільги працівникам міліції по оплаті житлової площі, комунальних послуг і палива з 50-процентною знижкою надаються за умови, якщо розмір наданих пільг у грошовому еквіваленті разом із середньомісячним сукупним доходом працівника міліції за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України».

Також ч.7 ст.22 Закону [1] доповнювалася словами: «за умови, якщо середньомісячний сукупний доход сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України»; ч.1-3 ст.24 викладалась у редакції: «Пільги, компенсації та гарантії, встановлені цим Законом, надаються за рахунок і в межах коштів, передбачених на утримання бюджетних установ (підприємств, організацій) у кошторисах або фінансових планах. Загальна структура та чисельність Міністерства внутрішніх справ України затверджується Верховною Радою України. Гранична чисельність працівників центрального апарату Міністерства внутрішніх справ України затверджується Кабінетом Міністрів України».

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа № 1-25/2010) від 29.06.2010 р. № 17-рп/2010 [15] оспоровало права міліції затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду.

Резюме Конституційного Суду України з цього приводу було таким: «1. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення частини першої статті 11 Закону України «Про

міліцію» від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ з наступними змінами, а саме: абзац восьмий пункту 5, згідно з яким міліції надається право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду; пункт 11 в частині права міліції проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у занятті бродяжництвом. 2. Положення абзацу восьмого пункту 5 та пункту 11 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію», які визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення».

Останнім на сьогодні рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа № 1-28/2011 про строки адміністративного затримання) від 11.10.2011 р. № 10-рп/2011 [16] ухвалено наступне.

1. Неконституційними визнані положення: частин другої, третьої статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо можливості адміністративного затримання осіб «на строк до десяти діб з санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу»; частин четвертої, п'ятої ст. 263 КУпАП; абзацу шостого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» з наступними змінами, згідно з якими міліції надається право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, які виявили непокору законній вимозі працівника міліції, до розгляду справи судом, але не більше ніж на 24 години».

2. Конституційними визнані положення: 1) статті 263 КУпАП про адміністративні правопорушення, зокрема: частини першої, згідно з якою у виняткових випадках у зв'язку з особливою потребою законами України може бути встановлено інші строки адміністративного затримання; частини другої стосовно можливості затримання особи в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання; частини третьої щодо можливості затримання особи в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання; 2) абзацу четвертого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» з наступними змінами, згідно з яким міліції надається право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, у необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

На жаль, до прийняття рішення Конституційним Судом України застарілі норми Закону України «Про міліцію» широко застосовувались із моменту їх прийняття і щодо окремих із них були неконституційними. У цілому аналіз рішень Конституційного Суду України щодо визнання неконституційними, конституційними та надання офіційних тлумачень окремих норм Закону України «Про міліцію», як сподіваємось, дозволить законодавцю запобігти появі різного роду непорозумінь і порушень Конституції України або потреби у наданні додаткового підтвердження їх конституційності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про міліцію» : від 20.12.1990 р., № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 4. – Ст. 20.
2. Зогуля І. В. Закон України «Про міліцію»: доконституційний період вдосконалення / І. В. Зогуля // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 215–219 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12zivdpv.pdf>.
3. Козюбра М.І. Верховенство права і Україна / Микола Іванович Козюбра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cau.in.ua/?p=632>.
4. Пелих Н. А. Конституційні засади діяльності міліції України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / Н. А. Пелих ; Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 18 с.
5. Кулага Е. В. Конституційні засади розвитку системи органів внутрішніх справ України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.02 / Кулага Еліна Вікторівна ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2005. – 199 с.
6. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї») / справа № 1-8/99 : від 03.06.1999 р., № 5-рп/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 24. – С. 180.
8. Значення термінології закону в регулюванні суспільних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/?p=1747>.
9. Роль та значення рішень Конституційного Суду України у застосуванні норм Кримінального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua/toprint.html?id=2060>.
10. Ватрас В. Особливості суб'єктного складу подружніх і прирівняних до них правовідносин / Ватрас Володимир // Юстініан. – 2009. – № 2.
11. Хворостянкіна А. В. Законодавчі дефініції у правовій теорії та практиці європейських держав (порівняльний аналіз): дис. кандидата юрид. наук : 12.00.01 / Хворостянкіна Анна Василівна. – К., 2012. – 237 с.
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Міністерства внутрішніх справ України і Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини сьомої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа щодо права на пільги) / справа № 1-16/99 : від 06.07.1999 р., № 8-рп/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 27. – С. 177.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу І, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу ІІ, пункту 3 розділу ІІІ Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу І, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу ІІ Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) / справа № 1-28/2008 : від 22.05.2008 р., № 10-рп/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 38. – Ст. 1272.
14. Закон України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» : від 08.12.2007 р. № 107-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 5-6, № 7-8. – Ст.78.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» / справа № 1-25/2010 : від 29.06.2010 р., № 17-рп/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 52. – Ст. 1746.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) / справа № 1-28/2011 : від 11.10.2011 р., № 10-рп/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 84. – Ст. 3089.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ CONSTITUTIONAL AND LEGAL QUESTIONS OF FUNCTIONING OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

Зубачова І.С.,

*асистент кафедри теорії та історії держави і права
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Досліджено питання щодо конституційно-правового статусу Конституційного Суду України. Проведено аналіз зарубіжного досвіду щодо функціонування Конституційного Суду Російської Федерації. Проведено аналіз статистичних даних роботи Конституційного Суду Іспанії та Німеччини.

Ключові слова: Конституційний Суд, конституційне звернення, конституційна скарга.

Исследован вопрос относительно конституционно-правового статуса Конституционного Суда Украины. Проведен анализ зарубежного опыта относительно функционирования Конституционного Суда Российской Федерации. Проведен анализ статистических данных работы Конституционного Суда Испании и Германии.

Ключевые слова: Конституционный Суд, конституционное обращение, конституционная жалоба.

Investigational question in relation to constitutionally legal to status of Constitutional Court of Ukraine. The analysis of foreign experience is conducted in relation to functioning of Constitutional Court of Russian Federation. The analysis of statistical data of work of Constitutional Court of Spain and Germany is conducted.

Key words: Constitutional Court, constitutional appeal, constitutional complaint.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні одним із найважливіших органів, який покликаний здійснювати правову охорону Основного Закону, є Конституційний Суд України: саме завдяки йому здійснюється захист принципів правової держави, що реалізується через постійний контроль за відповідністю законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим положенням Конституції України.

Тлумачення положень Конституції України, законів України чи прийняття рішень Конституційним Судом України щодо відповідності нормативно-правових актів Основному Закону України є обов'язковими при розгляді справ та винесення рішення судами загальної юрисдикції. Але Конституційний Суд не є вищою інстанцією щодо рішень судів загальної юрисдикції, оскільки судові рішення судів загальної юрисдикції не підлягають оскарженню до Конституційного Суду, а також не підлягають розгляду ним.

Слід відмітити, що вперше на конституційному рівні нашої держави поняття «юрисдикція судів» було закріплено в статті 124 Основного Закону України, яка встановлює, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції [1]. Таким чином, можна зробити висновок, що відповідно до Конституції України юрисдикція судів поділяється на два види: конституційну та загальну. Загальна юрисдикція, у свою чергу, складається з окремих спеціалізованих юрисдикцій, виділених на основі особливостей розгляду та вирішення окремих категорій справ, які ще Концепція судово-правової реформи в Україні 1992 року закріпила в положенні щодо спеціалізації судів та заклала можливість поступового її розширення.

Частина 1 статті 147 Конституції України зазначає, що Конституційний Суд України є єдиним органом кон-

ституційної юрисдикції в Україні. Аналогічне положення було закріплено в статті 1 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року.

Закон «Про Конституційний Суд України» від 3 червня 1992 р. окреслив основні повноваження та структуру Конституційного Суду України. Завдяки даному нормативно-правовому акту було закладено законодавчі підвалини формування Конституційного Суду України. Згодом Закон України «Про Конституційний Суд України», прийнятий 16 жовтня 1996 р., конкретизував конституційні принципи організації та діяльності Конституційного Суду України. Проте на даний момент питання щодо ефективного функціонування Конституційного Суду України, його ролі у сфері захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина потребує подальшого наукового дослідження.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Огляд наукової літератури підтверджує, що питання функціонування Конституційного Суду є досить актуальним. Величезний внесок у вивчення даного питання зробили такі науковці, як: Ю.С. Шемшученко, О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко, Н.С. Юзікова, В.Е. Теліпка, М.В. Баглай, С.М. Шахрай, І.Л. Петрухин, С.Д. Владиченко, О.В. Константи́й, І.О. Бакірова та інші.

Метою даної статті є дослідження проблеми захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина Конституційним Судом України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз положень Основного Закону України та чинних нормативно-правових актів, що регулюють питання діяльності Конституційного Суду України, дає можливість зробити такий висновок: Конституційний Суд України являє собою єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, не є залежним від законодавчої, виконавчої та судової влади та гарантує верховенство Конституції України на всій її території.

Оскільки фундаментальним завданням Конституційного Суду України є забезпечення верховенства Кон-